Opgraving Kanaal van Corbulo, 7 juni t/m 16 juli 2021, Leidschendam

Op maandag 7 juni 2021 is archeologisch adviesbureau Transect B.V. begonnen aan de opgraving van plangebied Leytse Hof in Leidschendam, op de hoek van de Oude Trambaan en de Rijnlandstraat. In ditzelfde gebied had RAAP Archeologisch Adviesbureau BV in 2016 een deel van het Kanaal van Corbulo opgegraven, dus er was zekerheid dat dat hier moest liggen. *Foto 1* geeft een drone-overzichtsbeeld van dit hele plangebied met vier opgravingsputten.

Foto 1: Drone-overzicht van Leytse Hof met vier opgravingsputten (blauw) dwars op de richting van het Kanaal (rood). Foto Transect.

De ligging van het Kanaal in dit gebied is interessant, omdat het Kanaal hier een bocht maakt en dwars door de strandwal heen gaat (*figuur 1*). Logisch is dit niet, want graven in zand is zwaarder dan graven in veen. Daarnaast moet je ook meer aandacht besteden aan de beschoeiing omdat het zand makkelijk in het Kanaal terugloopt. Dus de grote vraag is waarom de Romeinen het Kanaal hier een bocht hebben laten maken.

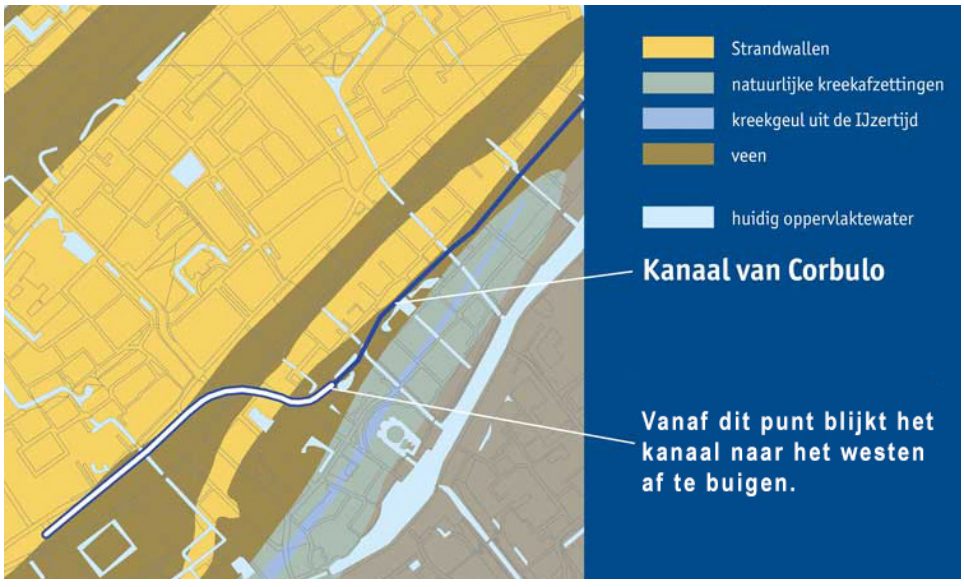

Figuur 1: Het Kanaal van Corbulo maakt een bocht door de strandwal. Locatie Leytse Hof, Leidschendam. Door: RAAP.

De putten zijn dwars op de richting van het Kanaal gegraven. Op deze manier krijgt je het Kanaal mooi in profiel te zien (*foto 2 en een schematische weergave in figuur 2*). De donkere kleivulling van het Kanaal is duidelijk zichtbaar. De beschoeiingspalen aan weerszijden zijn, tegen uitdroging, afgedekt met zwart plastic.

Foto 2: Profiel van het Kanaal van Corbulo. Foto René van der Ven.

Het onderzoek is natuurlijk nog in volle gang, maar toch valt er al wat te vertellen over wat er is aangetroffen in de putten. Het Kanaal is hier 15 tot 18 meter breed. De diepte kan niet precies worden vastgesteld, want de bovenkant is niet overal intact. De minimale diepte is zo'n anderhalf tot twee meter. Aan beide kanten is het Kanaal beschoeid met aangepunte, houten palen (*foto 3*). Deze palen staken zo'n anderhalf tot twee meter het duinzand in. Een vlechtwerk van twijgen tussen de palen verstevigde het gedeelte dat boven het zand uitstak (*foto 4*). Hierachter waren plaggen aangebracht om het geheel nog steviger en zo goed mogelijk waterdicht te maken. Het vlechtwerk en de plaggen zijn nu zichtbaar als het donkere gedeelte tussen en achter de palen, bestaande uit een mengsel van klei, zand en organisch materiaal (*figuur 2: rode rechthoek en foto*). De palen zijn gemaakt van eiken- en elzenhout. De exemplaren met de best bewaarde jaarringen zullen zowel dendrochronologisch als met de 14C-methode worden onderzocht om de ouderdom vast te stellen. Ook zal de herkomst van het hout worden onderzocht; is het lokaal of werd het van elders aangevoerd (*foto 5*)?

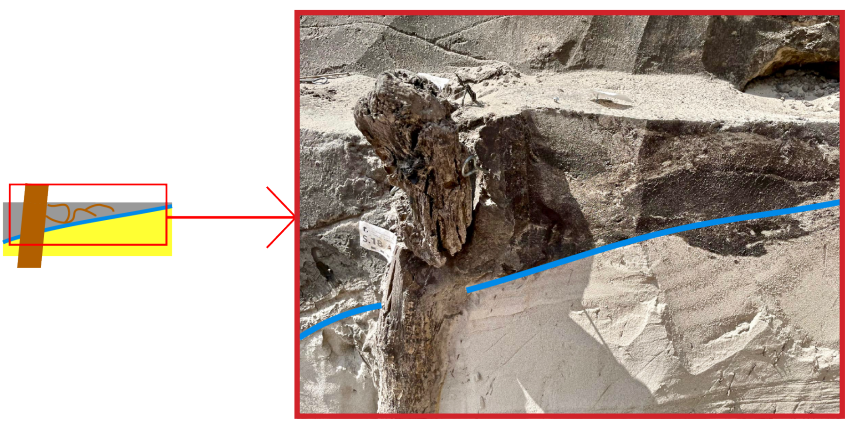

Figuur 2: Schematisch profiel van het Kanaal van Corbulo. De foto is de situatie in het veld zoals die schematisch is weergegeven in de rode rechthoek. Door: Vian Gast

Foto 3: De aangepunte beschoeiingspalen van het Kanaal. Foto Vian Gast.

Foto 4: Een laatste zichtbare twijg van het vlechtwerk tussen de palen. De rest is vergaan. Foto Vian Gast.

Foto 5: Het uitgraven, meten en onderzoeken van de palen. Foto René van der Ven.

In de kleivulling van het Kanaal is botmateriaal en veel Romeins aardewerk aangetroffen. Het aardewerk lag geconcentreerd aan de noordoever in de bovenste lagen van de kleivulling. Verspreid over de rest van het gebied (dus dieper en aan de zuidelijke oever) is maar weinig aardewerk gevonden. Op een 17de-eeuwse munt na is er geen metaal gevonden.

Vanaf 28 juni tot 13 juli hebben leden van de AWLV, aangevuld met een aantal geïnteresseerden, die zich daarvoor vooraf hadden opgegeven, geholpen met het vrijmaken van de palen en met het afschrapen van de buitenkant van de beschoeiing. Zij hebben ook naar scherven en andere overblijfsels uit de tijd van het Kanaal gezocht. In totaal hebben we ruim veertig opgravers aan het werk kunnen zetten. Het is geweldig dat diverse leden zo enthousiast zijn om in hun vrije tijd mee te graven. Verder heeft de AWLV de kinderen van groep 7 van basisschool De Zonnewijzer ter plaatse op de site voorlichting gegeven over de Romeinen en hoe zij het Kanaal gegraven zouden kunnen hebben. Ook werd verteld wat er zoals in de grond is aangetroffen. De kinderen kregen zo ook een idee wat een archeoloog allemaal voor werk moet doen. De lerares was verbaasd om te ontdekken dat onder het voormalig schoolplein, waar ze jarenlang heeft rondgelopen, een Romeins Kanaal lag. In haar lessen over de Romeinen kan ze nu uit eigen ervaring iets zeggen over het Kanaal en dat de resten hiervan zeer dicht bij de school liggen.

Op woensdag 30 juni was er een drukbezochte open dag, waarbij het publiek een kijkje op de opgraving kon komen nemen. Werknemers van Transect gaven rondleidingen langs de proefsleuven. De AWLV was aanwezig om uitleg te geven over de geschiedenis en loop van het Kanaal. Posters, overzichtskaarten en mooie replica's van Romeins aardewerk en militaire attributen hielpen hierbij. Vanuit de gemeente heeft wethouder Astrid van Eekelen de open dag bezocht en zich laten voorlichten door stadsarcheoloog Antoine Roeloffs en AWLV-coördinator opgravingen Martin van Rijn.

Het Kanaal van Corbulo is vernoemd naar de Romeinse generaal Gnaius Domitius Corbulo. Rond ongeveer 50 na Christus liet hij zijn soldaten dit Kanaal graven. Het liep waarschijnlijk van Naaldwijk naar het Romeinse castellum Matilo bij Leiden, maar de exacte loop is niet overal bekend. Het Kanaal had een lengte van van 34 km. (23 Romeinse mijlen) en verbond de Maas en de Oude Rijn. Het is niet over het gehele traject beschoeid.

Tekst: Vian Gast

Foto 6: Op het Koningin Julianaplein in Voorburg staat dit standbeeld van Corbulo, in 1962 gemaakt door Albert Termote. Foto: Wikipedia.